UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Casus

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

Caſte iubet lex adire ad Deos, animo videlicet, in quo ſunt omnia, nec tollit caſtimoniam corporis, ſed hoc oportet intelligi, cum multum animus corpori præſtet, obſerueturque vt caſta corpora adhibeantur, multo eſſe in animis id ſeruandum magis. Nam inceſtum vel aſperſione aquæ, vel dierum numero tollitur: animi labes, nec diuturnitate vaneſcere, nec manibus vllis elui poteſt. *ibid.*

❡ Apophthegmata.

Iſocrates conſpiciens Sophoclem tragœdiarum ſcriptorem ſequi puerum quendam, forma illius captum: oportet, inquit, ô Sophocles, hominem non manus tantum apud ſe continere, verum & oculos. *Eraſ.* 8. *Apoph. ex Cic.*

Antigonus quum filius eius adoleſcens inſtitiſſet, vt hoſpitium nanciſceretur apud viduam treis habentem forma decente filias. Hoſpitiis deſignandis præfecto: Non expelles, inquit, filium meum ex loci anguſtia? Non prodidit adoleſcentis affectum, quem ſciebat captare quod amaret: ſed excuſauit ædium anguſtiam: in quibus vidua cum tribus filiabus ageret. *Plut in apopht.*

Scipio poſteaquam Carthaginem nouam, quæ erat Hiſpanorum, armis ceperat, milites quidam virginem eleganti forma captam adduxerunt eique tradiderunt. Hic ille, libenter acciperem, inquit, ſi priuatus eſſem, non imperator. Iuuenem inſignis puellæ forma non corrupit, quo minus meminiſſet quid decet Imperatorem. At multi ſunt hodie, qui hoc ipſum ſibi credunt tum licere, tum decora eſſe omnia quod ſint Imperatores. *Plut. in Rom. apopht.*

Liuia Cæſaris Auguſti vxor, cum nudos homines, qui ſibi facti erant obuiam, qui eam ob turpitudinem damnabantur, vidiſſet, dixit, eos matronis quidem honeſtis & continentibus nihil à ſtatuis differre. Cor enim hominis pudicum rerum impudicarum aſpectu nequaquam malis cogitationibus tangitur. *Dion in Tiberio.*

Cum quidam ſtolidus audiente Pythagora diceret, malle ſe cum mulieribus eſſe, quam cum Philoſophis conuerſari, Et ſues, inquit Pythagoras, libentius in cœno, quam in aqua verſantur. *Laert. Diog. de Vita & moribus Philoſ.*

❡ Similitudo.

Diogenis, quomodo quaſdam illecebras eſcarum aucupes proponunt, vt facilius aues capiant per oblectamentum gulæ: Sic eſt quædam caſtitas diaboli (id eſt) decipula humanæ animæ, vt per iſtiuſmodi caſtitatem & manſuetudinem, & iuſtitiam poſſit facilius capere, & falſis ſermonibus irretire, *Hom. 7. in Ezech.*

❡ Exempla Biblica.

Caſtitatis exempla: Abimelech, *Gen.* 26.10. filij Iacob, *Geneſ.* 34. *v.* 7.25.26.27. Ioſeph, 39. *v* 8.9.12. Iuda, qui etſi caſtus non eſſet, deteſtatus tamen eſt fornicationem Thamar, *Gen.* 38.24. Moſes, *Num.* 31. *v.* 17.18. Booz, *Ruth.* 3. *v.* 78. Abimelech Sacerdos, 1. *Sam.* 21.4. Iob, *Iob.* 31.1. Sara Raguelis filia, *Tob.* 3. *v.* 16.17.18. Iudith, *Iudith.* 8. *v.* 4.5. Suſanna, *Dan* 13.23. Ioſeph Mariæ Deiparæ vir, *Matth.* 1.19. Deipara virgo Maria, *Luc.* 1.34.

❡ Historica Exempla.

Aiunt *Melanionem* quendam odio mulierum in ſolitudinem demigraſſe: perque auia montium, cane, quo vno conuictore vtebatur, feras inſectari ſolitum: nec vnquam domum reuocari potuiſſe. Hinc prou. Melanione caſtior. *Eraſ.*

Demoſthenes excitatus ad Laidis Corinthię famam, cuius formam tunc Græcia mirabatur, acceſſit, vt & ipſe famoſo amore potiretur: qui vbi dimidium talentum vnius precium noctis audiuit, diſceſſit hoc dicto. *οὐκ ἀγοράζω τοσούτου μετανοῆσαι.* *pœnitere tanti non emo. Macrob. l. 2. c. 2.*

Ictys Tarentinus athleta nobilis, quum certo ſciret coporis vires eneruari libidine, toto vitæ tempore durauit expers Veneris, vt Palæſtricis ludis eſſet accommodatior. *Volater.*

Asbylus Crotoniates athleta, perpetua caſtitate præditus fuit, ob curſus ſtudium. *Plato de Repub.*

Clitomachus athleta, ſurgebat & abſcedebat, ſi quis ſermones inieciſſet amatorios. *Plut. l. 7. Quæſt. con. 7.*

D. Bernhardo nocte quadam puella nuda iniecta eſt in lectum dormienti ad latus. Et quamuis impudica ipſum irritaret ſuis illecebris: tamen ſe continuit. Eodem modo cum iter faceret, & apud matronam quandam diuerteret, illa ter ad lectum eius venit. Sed ille ter clamitans: Latrones: ab ſe eam repulit, cumque poſtero die ſocij arguerunt, quod toties ea nocte latrones ſomniaſſet, eorumque ſomnum interturbaſſet, reſpondit: vere latro aderat. Nam hoſpita caſtitatem, irreparabilem theſaurum, mihi ablatura ter venit. *Autor Vitæ l. 1. c. 3.*

Euſebius Epiſcopus & martyr, quam virginitatem ab ineunte ætate ſollicite cuſtodierat, Deo protegente nullius inſidiis amittere potuit. Mulier quædam forma illius capta, cum ad ipſum impudenter irrumpere vellet, cubiculum aditu aperto intrare non potuit: & culpæ conſcia, ac terrore ſimul perculſa: ante ianuam excito epiſcopo, crimen confitendo, veniam impetrauit, *Marullus l. 4. c. 7.*

Columbam Virginem apud Senones paſſam, cum inter meretriculas vitiandam pertraxiſſent, vrſus ab iniuria tutatus eſt. *Marullus l. 4. c. 8.*

Alexander cum puella, excubia iam nocte, veniſſet c[…]
mitura, rogauit rex cur tam ſero veniſſet? Illa reſponde[…]
ctaſſe, donec maritus cubitum iſſet: Alexander miniſtr[…]
iurgauit, quod aditum dediſſent. Reducite, inquiens, [..]
terij anſam mihi præbeatis. Egregium ſane caſtitatis e[…]
in iuuene, tum in rege. *Plut. in apopht.*

Cyrus abſtinebat à conſpectu Pantheæ: & Araſpo di[…]
rem eſſe inſigni forma digna regis oculis. Ob iſthuc ip[…]
magis eſt illa abſtinendum. Etenim ſi nunc tuo obtemp[…]
lio illam adiero, quum vacat, fortaſſis illa mihi perſu[…]
ipſam frequenter eam, etiam cum non vacabit, eiq; aſſi[…]
ctis ſeriis negotiis. Scite retorſit argumentum regiæ f[…]
mor. *Eraſ. l. 5. apopht.*

Quum Philoxenus claſſis præfectus Alexandro ſcrip[…]
tinum quendam Theodorum eſſe apud ſe, pueros hab[…]
forma venales, ſi vellet emere: indigne tulit apud æq[…]
clamitans. Quid in me Philoxenus tam obſcænum ani[…]
mihi tantum probri conciliaret. *Plut. in Alex.*

Antiochus tertius quum Dianæ ſacerdotem vidiſſet[…]
dum eleganti forma, continuo ſoluit Epheſo: veritus, n[…]
aliquid ipſum facere compelleret, quod fas non eſſ[…]
apopht. Immane quantum abſunt ab huius Ethnici p[…]
gione Chriſtiani milites; qui Deo dicatas virgines co[…]
ludo ducunt.

❡ Hieroglyphica.

Palumbes caſtitatis hieroglyphicum eſt. *Palumbes* [..]
mi coitus ſunt: ideoq; quod parcant lumbis, Albertus [..]
pellatos. *Pier. Val. l. 22.*

Incorruptam virginitatem & caſtum animi propo[…]
apem ſignificari id argumento eſt: quod ipſæ homines [..]
dos acriter oderunt: vt Plutarchus in præceptis conn[…]
Idem l. 26.

Quod nonnulli aiunt *Salicem* caſtitatis indicium eſſ[…]
ea nihil Aegyptij: non incongrue tamen confictum e[…]
pter vinculi ſignificatum: quod eius materia ſit plurim[…]
culis, atque ideo coercitionis indicium ſit; & caſtitas [..]
na, modo *campeſtri*, modo alio atque alio vinculo co[…]
cipitur. Siue ſumptum *ab .. merina ſalice* quæ lect[…]
impoſita, caſtitatem inducit. Siue ab eo, quod plerique[…]
dunt, folia huius arboris contrita & pota intemperan[…]
efficaciter frænare; ſæpius vero ſumpta, vſum in totum[…]
Pier. Val. l. 52.

❡ Scriptores.

De caſtitate *Vincentius Beluacenſis* 1. 3. 95. *Sabellic[…]*
animæ Tit. 34. *Bernardinus Scardoneus, Manipul. Flor[…]*
Magnus in Sophilogio 2. 4. 24. De caſtitate Lucretiæ de[…]
luty Natis Florent. Apollonij caſtitas, *Cælius l. 14. c. 6.* De[…]
moio iuuene, ſed caſto. *idem Cælius l. 14. cap.* 15. De pud[…]
Gell. l. 15. cap. 12. Chiorum caſtitas eximia, *Cælius l.* [..]
eſt, vt qui caſtimoniam colunt leguminibus abſtineant[…]
problem. Rom. 95. In laudem pudicitiæ & caſtitatis, *Ioan. L[…]*
tio. Vide etiam Plinium lib. 7. c. 35. Ariſt. lib. 7. Ethicorum.

Caſus.

❡ Definitio et Etymol[…]

Casvs, quando ſignificat calamitatem, ſeu [..]
Græcè *περίστασις, εως, ἡ, & συμφορὰ ᾶς, ἡ*, dicitur. [..]
caſus cauſa per accidens eorum, quæ fiunt propter [..]
in minori parte. Et ſic capitur generaliter. Caſus [..]
cialiter, eſt cauſa per accidens eorum, quæ non fiunt [..]
propoſitum, ſecundum finem in minori parte *ſecundum* [..]
lib. 2. Phyſic.

Caſus & fortuna ſic differunt, quia fortuna eſt cauſa [..]
dens ſecundum propoſitum extra ſemper & frequenter [..]
quæ propter hæc ſunt. Quare infans, inanimatum, [..]
hil faciunt à fortuna, Caſus autem in plus ſe habet, [..]
tuna.

Caſus ab Hebræis varie deſignatur. 1. *Mappeleth*, [..]
phal, cecidit, lapſus eſt, corruit. 2. *Kert*, accidens, con[…]
Accident, cas d'auanture. à verbo Karah, euenit, accid[…]
fortunium, *auanture.*

❡ Sententiae Poeticae.

Terent. in Hecyra.

Sæpe forte temere

Eueniant quæ non auſis ſperare.

Ouid. de art.

Caſus vbique valet ſemper tibi pendeat hamus:
Quo minime credis gurgite piſcis erit.

Sen. in Troad.

Æquiorcaſum tulit & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui videt.

Ouid. de Art. lib. 2.

Non minor eſt virtus, quam quærere parta tueri,
Caſus ineſt illic, hic erit artis opus.

Caſus & natura in bonis dominantur. *Seru. Sulp. libro 4. epiſt.*

Caſu fiunt, id eſt per putrefactionem, quorum materia à ſe ipſa [illegible] poteſt, at quorum non poteſt moueri à ſeipſa, impoſſibile [illegible] aliter quam ex ipſis. *Ariſt. 7. Metaph. c. 10. tex. 40.* Caſu dicitur illud, quod fit ex rebus, quæ ſunt propter aliquid, [illegible] ex his fit aliud per accidens. *idem 1. Phyſic. ſup. 3. cap. 2.*

Caſus & fortuna cauſæ ſunt ſecundum accidens in iis quæ poſ[illegible], non ſimiliter nec frequenter, & horum quæcunque fiunt [illegible], quæ propter aliquid ſunt: differunt vero: quia caſu quæ [illegible] ſimplicius fiunt, quam quæ fiunt à fortuna, quia quod fortu[illegible] caſu, & quod caſu eſt, non eſt à fortuna. *idem 2. Phyſ. ſup. 3. c. 2.* [illegible] Caſus in animalibus accidit, ac inanimatis multis. *idem 2.* [illegible] *3. c. 2. text. 60.*

Caſu fiunt quæ ſimpliciter propter aliquid fiunt, cum eius quod [illegible] gratia fiunt, cuius extra eſt cauſa à fortuna quæcunque cauſ[illegible] eligibilium in habentibus electionem. *idem 2. Phyſ. ſup. 3. c.* [illegible] Caſu omnia eſſe abſurdum eſt: & figmento ſimile, & non [illegible] quæ ſunt natura id quod ſit, vt accidit: neque id quod vbi[illegible] in omnibus eſt fit à fortuna. *idem 2. de cælo ſup. 3. c. 2. text. 45.* [illegible] ſingulos generali ſermone comprehendere facile non eſt. [illegible] *3. c. 7.*

[illegible] quando ſolet & in iis, quæ à formis fiunt prædicari, ſed [illegible] naturalibus. *Alex. Aphrod in 2. de anim. 57.* Caſus eſt, quod [illegible] fruſtra fit. *Alex. & Euſt. in 2. poſt.* Caſus non per ſimilitudi[illegible] tranſlationem, ſed peculiariter ad inanimata pertinet, & ad [illegible] ea, quæ ratione carent. *Thom. 2. phyſ. text. 60.* Caſus ab eo [illegible] temere differt, ſicut finis à cauſa efficiente. *idem ibid text.* [illegible] fiunt, quæ ſine aliqua præelectione fiunt, vt concuſſa terra [illegible] fontes. *Amm. in l. inter. q. 79.*

[illegible] & fortuna quod fit, non oportet intrinſecam, & apertam [illegible] conſequentem ſequi, ſed externam & manifeſtam. *Simp. in 2.* [illegible] *tex. 65.* Caſus conſideratur in iis, quæ fiunt à natura præ[illegible] intentionem. *Io. Gram. in poſt. c. 11.* Caſus eſſe non poteſt in re[illegible] quæ fiunt ab intelligentia, id eſt non artificialibus, & eligibili[illegible] in ſolis naturalibus *idem ibidem.* Caſus eſt eorum quæ fiunt [illegible] gratia: in his quæ natura, & raro eueniunt cauſa per acci[illegible] *idem in 2. phyſ.*

[illegible] quæ fiunt non habent ordinem, nec ſunt intenta à natura. [illegible] *in 12. metaph. tex. co. 13.*

[illegible] conſideratio non eſt propria philoſophiæ naturalis, *idem in* [illegible] *tex. 46.*

[illegible] non eſt in contingenti. *idem ibid. tex. 48.* Caſu quod no[illegible] eſt exiſtere, non eſt notum exiſtere per intentionem. *idem ibid.* [illegible] Caſu quod fit ſemper eſt oppoſitum ei quod natura *idem* [illegible] *tex. 46.* Caſus non inuenitur niſi in poſſibilibus: *idem 2. de* [illegible] *tex. 44.* Caſus non eſt in cœlo, cum non ſit illic materia. *idem* [illegible] *tex. 45.*

Caſus eſt aliquid de mundo, ſed eſt permixtum ordini, & neceſſi[illegible] *Alb. Mag. in pri. de cælo tract. 1. c. 2.*

[illegible] quæ ſunt habent cauſam intrinſecam, vt eorum quæ ſunt à [illegible] eorum autem quæ ſunt à fortuna, cauſa eſt extrinſeca, vt eo[illegible] quæ ſunt à propoſito. *D. Thom. in 2. phyſ. l. 10. text. 66.*

[illegible] eſt natura agens præter intentionem, & non aſſimilantur [illegible] agentibus quæ à caſu ſunt. *idem 1. Metaph. l. 3. tex. 13.*

¶ Apophthegmata.

[illegible], quum in amicorum agris haberet exercitum, nihilomi[illegible] tamen & vallum iaceret, & foſſam foderet accurate, cuidam di[illegible] Quid metuimus? Reſpondit peſſimam eſſe ducis vocem, haud [illegible] putaram. Significans in tranquilliſſimis rebus interdum [illegible] periculum, quod nullus expectaſſet. Itaque aduerſus inopi[illegible] caſus ſuis copiis proſpexit, ne ſi quid accidiſſet, dicere cogere[illegible] putaram. *Plut.*

[illegible] *quodam* milite vulnus ſuum oſtendente, & me, inquit, [illegible], puduit, quod quum in Samo dux veſter eſſem, cata[illegible] telum prope me ceciderat. Significans, hoc vulnus non illi [illegible] factum in prælio cominus pugnanti, ſed procul. At bono [illegible] adeo cauendum, vt ne prope quidem iaculum poſſit accedere.

¶ Similitudines.

Plutarchi. Vt pictor ille ſpumam equi, quam arte nequibat ex[illegible], impacta in os equi ſpongia variis imbuta coloribus, caſu [illegible]: Sic quædam caſus confecit, quæ prouidentia, curaque no[illegible] non poſſunt effici. *In Moral.*

Chryſoſtomi, ſicut nihil [illegible] ſine radice naſci: Sic nihil poteſt fieri ſine cauſa. *In c. 7. Matth.* [illegible] *om. 19.*

Eraſmi Roterodami [illegible] æra Corinthia caſus fecit, & pictoribus illis equi & canis ſpumam, quam ars aſſequi non potuit, caſu expreſſit: Ita multa fort[illegible] obtingunt, quæ nullo conſilio poteris efficere. *In Sim.*

Cauſa.

¶ DEFINITIO ET ETYMOL.

CAVSA Græcè αἰτία, ας, ἡ, dicitur. Varie à Theologis, Medicis, Iuriſconſultis, Philologis hæc vox conſideratur. Et eſt aliquid, à quo aliquid dependet, vel dependebat, in eſſe, fieri vel conſeruari ſimpliciter, vel in eſſe tali, vel tanto commiſſiue, ſiue priuatiue, mediate, vel immediate, poſitiue, vel aliquid amatum, vel deſideratum, propter quod amatum vel deſiderium agens aliquid producit, *ſecundum. Ariſt. lib. 2. Phyſ.*

Cauſa eſt id, ex quo, vel per quod, vel à quo, vel propter quod aliquid fit. Vnde quatuor genera cauſarum ſcribit Ariſtot. Materialem, ex qua aliquid fit: Formalem, per quam aliquid tale fit: Efficientem, à qua aliquid fit: & finalem, cuius gratia aliquid fit.

Cauſa dicitur a καύσις, ἡ, quod ardorem ſiue incendium ſignificat, quoniam cauſa accendimur ad aliquid agendum: vel a Chao, quia confuſa illa materia prima omnium rerum cauſa fuerit: vel à caſu, quoniam origines rerum caſu veniant.

Cauſa cauſarum, eſt ipſe rerum omnium opifex.

¶ Divisio.

Cauſa à ratione ita differt, quod cauſa eſt ipſe impulſus ad aliquid agendum. Ratio vero eſt ordo gerendorum ex cauſa venientium.

Cauſa eſt quadruplex, ſcilicet materialis, formalis, efficiens, & finalis.

¶ Poeticae Sententiae.

Ouid. lib. 1. Met.

Quippe vbi temperiem ſumſere humorque calorque,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque ſit ignis aquæ pugnax vapor humidus omnes
Res creat: & diſcors concordia fœtibus apta eſt.

Virg. in Ætna.

Sed fruſtra certis diſponere ſingula cauſis
Tentamus.

Boetius Metro 2. l. 5.

Puro clarum lumine Phœbum.
Melliflui canit oris Homerus:
Qui tamen intima viſcera terræ
Non valet aut pelagi, radiorum
Infirma perrumpere luce.

Verg. 2. Georgicõn.

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas.

Verg. in Aetna,

Nam quæ mortali ſpes eſt, quæ amentia maior
In Iouis errantem regno perquirere velle?

Ouid. l. 3. Faſto.

Emiſi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quæque trahant ſuperis ſedibus arte Iouem?
Scire nefas homini eſt, nobis conceſſa canentur.

Verg. in Aetna.

Sed prior hæc hominum cura eſt cognoſcere terram,
Et quæ nunc miranda tulit natura notare:
Hæc nobis magna affinis cæleſtibus aſtris.

Ibidem.

Tantum opus ante pedes tranſire & perdere ſegnes
Torquemur miſeri in paruis.

Ibidem.

Leues cruciant animos & corpora cauſas.

Propert. 4. 6.

Frangit & attollit vires in milite cauſa:
Quid niſi iuſta ſubeſt, excutit arma pudor.

Ouid. 1. Remed.

Diſcite ſanari, per quem didiciſtis amare:
Vna manus vobis vulnus opemque feret.
Terra ſalutiferas herbas eademque nocentes
Nutrit: & vrticæ proxima ſæpe roſa eſt.
Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hoſti
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Idem 4. Pont. 4.

Nulla dies adeo eſt Auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſſis vt fluat imber aquis:
Nec ſterilis locus vllus ita eſt, vt non ſit in illo
Miſta fere duris vtilis herba rubis.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN